Instruks for innsamling av ekskrementer og hår fra bjørn for SNO personell.

Versjon: 06.08.2007

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt (http://nidaros.nina.no)

Overvåking av bjørn
For å få en bedre oversikt over bestandsstørrelsen av bjørn i Norge skal det fra 2006 samles inn ekskrementer og hår fra bjørn gjennom det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt. Prøvene skal samles inn av SNO som en del av ordinært arbeid med registrering og overvåking av rovvilt, av elgjegere under elgjakt i nærmere bestemte områder og evt. av annet personell etter nærmere avtale med direktoratet. Innsamlede prøver skal DNA-analyseres på individnivå for å få et anslag på antall bjørner i ulike områder. Analysene skal gjøres ved Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd i Finnmark.

I 2006 skal det samles inn ekskrementer og hår fra bjørn i følgende områder; Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag, sørlige deler av Nordland, Indre Troms, Pasvik og Anarjokka i Finnmark. I 2007 skal innsamlingene gjøres i Sør-Norge, og i 2008 skal innsamlingene gjentas i de samme områdene som i 2006. Det er foreløpig ikke tatt stilling til hvilke valg som skal gjøres etter 2008.

Prøvetaking av ekskrementer og hår fra bjørn gjort av SNO personell
Instruksen for innsamling av ekskrement- og hårprøver gjelder for SNO personell som kommer over ekskrementer eller hår fra bjørn i forbindelse med sitt arbeid. SNO personell (faste og engasjerte) skal samle inn ekskrementer og hår fra bjørn i de definerte områder gjennom hele sesongen, fra bjørnen kommer ut av hi i april/mai til den igjen går i hi i oktober/november.

Publikum skal oppfordres til å melde fra om syns- og sporobservasjoner av bjørn, herunder funn av hår og ekskrementer, til lokal rovviltkontakt i SNO. Feltkontroll av tilfeldige observasjoner av bjørn har høy prioritet med tanke på innsamling av prøver. Publikum skal ikke oppfordres til å samle prøver selv, men innsendte prøver fra publikum kan inngå i prøvematerialet etter nærmere vurdering av SNO/DN.

Det skal samles prøver fra alle ekskrementer og "håransamlinger" fra bjørn som blir funnet i løpet av sesongen. Til prøvetakingen brukes 50 ml plastrør med skrukork, lynlåsposer eller papirkonvolutter (hår). Ved prøvetaking av ekskrementer tas det ut en del tilsvarende en tommelfinger i størrelse. For å unngå ”forurensing” av prøven skal man bruke en kvist eller tilsvarende når den legges over i plastposen/-røret. Det skal kun tas en prøve fra hvert ekskrement. Resterende del av ekskrementet som det er tatt prøve fra, skal markeres med en pinne som stikkes ned i ekskrementet. Dette for å hindre at det blir tatt flere prøver av samme ekskrement. Ved funn av bjørnehår må flest mulig hår innsamles fra hvert sted. Dette fordi en er avhengig av at hårene har røtter for å kunne påvise DNA. Bjørnehår skal ivaretas i en papirkonvolutt.

Prøvene/strekkodelappene skal påføres (med blyant) informasjon om; funndato, art, sted, kartreferanse (UTM eller GPS posisjon), og navn på personen som har funnet prøven. Alle prøver skal oppbevares frosset fram til overlevering til regionalt

rovviltansvarlig i SNO. Prøvene leveres fortløpende til regionalt rovviltansvarlig i SNO, men senest 5 dager innen fristen for oversendelse til Svanhovd (dvs. 27. mai, 10. september og 10. november).

Regionalt rovviltansvarlig i SNO skal sørge for at alle nødvendige opplysninger (funndato, art, sted, posisjon og lignende) og lagt inn i Rovbasen. (Se egen instruks for registrering av DNA prøver i Rovbase). SNO ansvarlig skal sørge for at alle prøvene er merket med en unik strekkode og oppbevare prøvene frosset fram til innsending. Prøvene sendes samlet til analyse tre ganger i året i henhold til fastsatte frister: 1. juni, 15. september og 15. november.

Prøvetaking gjort av elgjegere og annet personell
Denne innsamlingen gjøres i henhold til egen instruks for innsamling av ekskrementer og hår fra bjørn for lokale elgjaktlag og andre personer tilknyttet innsamlingen (http://nidaros.nina.no). Ved denne innsamlingen, som i hovedsak vil skje om høsten, vil prøver bli overlevert fortløpende til kontaktpersoner i SNO.

Kontaktpersonen i SNO skal sørge for at alle prøver er påført nødvendige opplysninger, og er ansvarlig for å innhente og nedtegne eventuell manglende informasjon før prøvene registreres i Rovbasen. (Se egen instruks for registrering av DNA prøver i Rovbase). Prøvene skal oppbevares frosset fram til oversendelse til Svanhovd (innen 15. november).

Sammendrag:
Prøvetaking gjort av SNO personell:

1) Hver enkelt prøve samles i plastrør, lynlåspose eller papirkonvolutt (hår) og nødvendig følgeinformasjon noteres.
2) Prøvene oppbevares frosset.
3) Prøvene overleveres regionalt rovviltansvarlig i SNO innen 27. mai, 10. september og 10. november.
4) Prøvene kontrolleres og registreres i Rovbasen av regionalt rovviltansvarlig i SNO.
5) Prøvene videresendes av regionalt rovviltansvarlig i SNO til Svanhovd innen 1. juni, 15. september og 15. november.

Prøvetaking gjort av annet personell:

1) Prøver innsamlet av elgjegere og andre tilknyttet innsamlingen mottas av kontaktperson i SNO fortløpende.
2) Kontaktperson i SNO kontrollerer prøvene og påser at påkrevd følgeinformasjon er nedtegnet. Kontaktperson i SNO er ansvarlig for å innhente og nedtegne eventuell manglende følgeinformasjon.
3) Kontaktperson i SNO overleverer prøvene til regionalt rovviltansvarlig i SNO innen samme frister som under pkt. 3) over.
4) Prøvene kontrolleres og registreres i Rovbasen av regionalt rovviltansvarlig i SNO.
5) Prøvene oppbevares frosset.
6) Prøvene videresendes av regionalt rovviltansvarlig i SNO til Svanhovd innen samme frister som under pkt. 5) over.

Frister for innsending av prøvemateriale til Svanhovd:

1. juni	– prøver samlet om våren skal sendes
15. september	– prøver samlet under beitesesongen skal sendes
15. november	– prøver samlet i løpet av høsten skal sendes

Innsending av prøvemateriale

Prøvene skal sendes som postpakke, ekspress over natten, godt isolert, pakket i isopor og papir. Legg ved fryseelement (f.eks frosset 1/2 l brusflaske med vann). Pakken sendes tidlig i uka for å redusere faren for at prøver blir liggende å tine over en helg. For øvrig gjelder følgende rutiner ved forsendelse:

- Ring til laboratoriet på Svanhovd på tlf 78 97 36 08 / 78 97 36 00 og avtal forsendelse før pakken sendes.
- Sjekk at pakken leveres nær fristen for postforsendelse fra det aktuelle postkontor og at den holdes nedfrosset til forsendelsestidspunkt.
- Send Postens kollinummer (står på kvitteringen og består av 2 bokstaver, 9 siffer og avsluttes med NO) til svanhovd@bioforsk.no (fungerer som sporingsnummer).

Prøvene skal sendes til:

Bioforsk Jord og Miljø, Svanhovd
9925 Svanvik

Tlf. +47 78 97 36 00
Faks: +47 78 97 36 01
E-post: svanhovd@bioforsk.no